

УДК 332.1

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-2\(2\)-267-279](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-2(2)-267-279)

Гринів Володимир Михайлович, аспірант, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 76000, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка 57, +380505262131, <https://orcid.org/0000-0002-5465-569X>

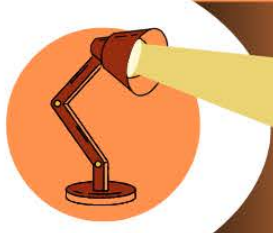
ЕКОНОМІЧНІ ЗМІННІ, ЩО ДОЗВОЛЯЮТЬ ПРОГНОЗУВАТИ РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Анотація. В статті вивчено те, що стан навколишнього природного середовища трактується як потенціал для розвитку цілого комплексу туристичних, готельних і рекреаційних послуг, а також відповідної бази розміщення. Високий рівень життя сприяє притоку людей в регіон, а це дає можливість розширювати наявні в регіоні трудові ресурси. Враховуючи те, що в регіони з високим рівнем життя часто приїжджають люди з високим рівнем знань і навичок, це сприяє покращенню наявних у регіоні трудових ресурсів. Висока якість життя передбачає інвестиційну привабливість регіонів.

Доведено, що основні показники економічного і соціального розвитку регіонів складають окремий самостійний розділ Державної програми економічного і соціального розвитку України. Система основних загальноекономічних показників, які підлягають аналізу, визначається програмами і планами розвитку господарства регіонів і країни в цілому і підлягають статистичному обліку сутність понять: потенціал, регіон, ресурсний потенціал. Досліджено фактори, що передбачають розвиток потенціалу. Проаналізовано категорії потенціалу: природно-ресурсний, економічний, людський потенціал, інфраструктурний (виробничо-технологічний), науково-дослідний, потенціал якості життя. Запропоновано розрахунок фінансового потенціалу регіону. В таблиці представлено набір змінних, які точно описують регіональні відмінності в потенціалі розвитку регіонів. Наведено в результаті аналізу основні змінні, за якими можна вивчати описували регіональні відмінності в потенціалі розвитку регіонів поділено за характером на дві групи: стимулятори та дестимулятори.

Відмічено, що ресурсний потенціал — це не тільки сукупність ресурсів, що є в розпорядженні підприємства чи цілого регіону, а також спроможність працівників і менеджерів використовувати ресурси з метою виробництва товарів (послуг) та отримання максимального прибутку. Він характеризує не весь запас конкретного ресурсу, а ту його частину, яка залучена у виробництво з урахуванням економічної доцільності та досягнень науково-технічного прогресу і включає в себе не тільки сформовану систему ресурсів, а й нові альтернативні ресурси та їхні джерела [3].

Розглянуто, що Україна має унікальний природно ресурсний потенціал. За сукупними запасами деяких природних ресурсів країна посідає одне з провідних місць у Європі (наприклад, мінеральні, ґрунтові, рекреаційні).

Ключові слова: потенціал, розвиток, регіон, ресурси, фактори, змінні, детермінанти, природно-ресурсний, економічний, людський потенціал, інфраструктурний (виробничо-технологічний), науково-дослідний, потенціал якості життя.

Hryniv Volodymyr Mykhailovych, postgraduate student, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 76000, Ukraine, Ivano-Frankivsk, Shevchenko street 57, +380505262131, <https://orcid.org/0000-0002-5465-569X>

ECONOMIC VARIABLES ALLOWING FORECASTING THE DEVELOPMENT OF THE POTENTIAL OF THE REGION

Abstract. The article examines the fact that the state of the natural environment is interpreted as a potential for the development of a whole complex of tourist, hotel and recreational services, as well as the corresponding accommodation base. A high standard of living contributes to the influx of people into the region, which makes it possible to expand labor resources available in the region. Considering the fact that people with a high level of knowledge and skills often come to regions with a high standard of living, this contributes to the improvement of labor resources available in the region. A high quality of life predicts the investment attractiveness of regions.

It has been proven that the main indicators of the economic and social development of the regions constitute a separate independent section of the State Program of Economic and Social Development of Ukraine. The system of basic general economic indicators, which are subject to analysis, is determined by programs and plans for the development of the economy of the regions and the country as a whole and is subject to statistical accounting of the essence of the concepts: potential, region, resource potential. Factors predicting the development of potential have been studied. Potential categories were analyzed: natural resource, economic, human potential, infrastructural (production-technological), scientific research, quality of life potential. The calculation of the financial potential of the region is proposed. The table presents a set of variables that accurately describe regional differences in the development potential of regions. As a result of the analysis, the main variables that can be used to study and describe the regional differences in the development potential of the regions are divided into two groups by nature: stimulators and destimulators.

It was noted that the resource potential is not only the totality of resources at the disposal of the enterprise or the entire region, but also the ability of employees

and managers to use resources for the purpose of producing goods (services) and obtaining maximum profit. It characterizes not the entire supply of a specific resource, but that part of it that is involved in production taking into account economic feasibility and achievements of scientific and technical progress and includes not only the formed system of resources, but also new alternative resources and their sources [3].

It was considered that Ukraine has a unique natural resource potential. According to the aggregate reserves of some natural resources, the country occupies one of the leading places in Europe (for example, mineral, soil, recreational).

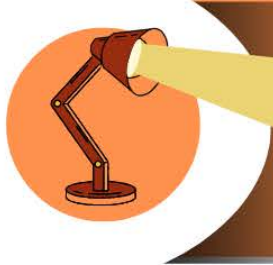
Keywords: potential, development, region, resources, factors, variables, determinants, natural-resource, economic, human potential, infrastructural (production-technological), scientific-research potential, quality of life.

Постановка проблеми. Розвиток економіки регіонів здійснюється на основі стратегічного управління з вирішенням конкретних задач регіонального розвитку за допомогою ефективного використання економічного потенціалу регіону. Чим більшим потенціалом і більш високим інтегральним рівнем його використання характеризується регіон, тим стабільнішим повинно бути соціально-економічне становище даного регіону. Оцінка наявного потенціалу є основою вибору напрямів його стратегічного розвитку. Основним напрямом реалізації ефективної стратегії управління регіональним розвитком на основі отриманих результатів кількісної оцінки та аналізу соціально-економічного потенціалу регіону повинне бути збільшення національного багатства країни шляхом оптимізації використання ресурсів регіону.

В епоху нинішніх докорінних змін державна політика повинна орієнтуватися на підвищення економічних та соціальних стандартів життя для кожного громадянина, досягнення постійного розвитку соціально-економічного потенціалу регіону, що вимагає якісних перетворень в усіх сферах життєдіяльності країни [1]. Без наявної оцінки кожного з підприємств регіону визначити сукупний потенціал області не виявляється можливим. Важливою передумовою забезпечення розвитку підприємства є підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом. Для ефективного функціонування та зміцнення конкурентних позицій, підприємства потребують впровадження організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом, а також пошуку напрямів покращення використання окремих елементів загальної структури ресурсного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність понять потенціалу, розвитку, регіону та основні фактори і показники, що описують дані категорії, вивчали українські та зарубіжні вчені: Кузьминчук Н.В., Куценко Т.М., Гришина Л.О., Єфімова Г.В., Лейбович А.В., Перепелюкова О.В., Іванова І. М.,

Толстанов О.К., Боронос В.Г., Карпенко І.В., Беляєва Л.А., Благун І.С., Дмитришин Л.І., Кацедан А.В., Milczarek D., Smętkowski M., Wójcik P., Polski J., – однак автори статті більш докладно проаналізували ці питання і навели власне бачення та інтерпретацію.

Формулювання цілей статті: дослідити сутність таких понять, як потенціал, регіон, ресурси, природно-ресурсний потенціал, економічний потенціал, людський потенціал, інфраструктурний (виробничо-технологічний) потенціал, науково-дослідний потенціал, потенціал якості життя; виділити і проаналізувати економічні змінні, що дозволяють прогнозувати розвиток потенціалу регіону.

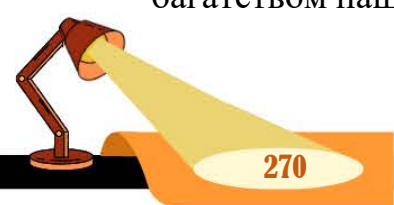
Виклад основного матеріалу. Потенціал регіону – набір доступних ресурсів і унікальних особливостей регіону, що визначають можливості розвитку цього регіону. Ресурси регіону є результатом різноманітної людської діяльності і визначають потенційні можливості розвитку даної території в майбутньому: географічні, економічні, демографічні, соціальні та технологічні.

Даючи визначення сутності терміну “потенціал”, треба враховувати те, що між термінами “ресурси” і “потенціал” відмінним є те, що ресурси існують незалежно від суб’єктів економічної діяльності, а потенціал окремого підприємства, галузі, регіону, суспільства, держави є невіддільним від суб’єктів діяльності.

Термін «потенціал» має латинське походження, що означає міць, сила. Це ступінь потужності засобів і ресурсів для виробництва матеріальних благ і послуг, здатних забезпечити розвиток і потреби суспільства [2]. Згідно з нормативно-правовим визначенням терміну «регіон» – це територія області, Автономної Республіки Крим, міст Київ та Севастополь. Іншими словами це територіально цілісна частина країни, досить складний об’єкт управління, вузол соціально-економічних процесів, господарських об’єктів, чий розвиток визначає оптимальне функціонування всієї системи в цілому.

Ресурсний потенціал — це не тільки сукупність ресурсів, що є в розпорядженні підприємства чи цілого регіону, а також спроможність працівників і менеджерів використовувати ресурси з метою виробництва товарів (послуг) та отримання максимального прибутку. Він характеризує не весь запас конкретного ресурсу, а ту його частину, яка залучена у виробництво з урахуванням економічної доцільності та досягнень науково-технічного прогресу і включає в себе не тільки сформовану систему ресурсів, а й нові альтернативні ресурси та їхні джерела [3].

Україна має унікальний природно-ресурсний потенціал. За сукупними запасами деяких природних ресурсів країна посідає одне з провідних місць у Європі (наприклад, мінеральні, ґрунтові, рекреаційні). Найбільшим природним багатством нашої країни є земельні ресурси. Українські чорноземи становлять

значну частину світових ґрунтових запасів. Станом на 2020 рік земельний фонд України становив 60,4 млн га, у тому числі сільськогоспо-дарських угідь – 42,7 млн га [4]. Ефективне використання природних ресурсів є однією з головних можливостей забезпечення високого рівня соціально економічного розвитку регіонів країни.

Враховуючи поточний несприятливий стан в українській економіці, очікувати в найближчому майбутньому відчутних позитивних зрушень у напрямі ресурсної самодостатності регіонів не доводиться. Тому необхідне сприяння розвитку системи "каскадної міграції" всіх видів економічних ресурсів у напрямі від застійних (депресивних) регіонів в сторону успішних (стабільних), або тих, які регулярно підтримуються в фінансовому аспекті з боку держави.

На потенціал регіону і його розвиток впливають заклади, розташовані на його території – органи місцевого самоврядування, які за своїми повноваженнями та наявними ресурсами, їх якістю та ефективністю визначають - стратегії розвитку та реалізації політики розвитку регіону, здійснюють контрольну функцію. Також серед закладів регіону інституції бізнес-середовища, агенції регіонального розвитку, науково-технологічні парки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, науково-дослідні підрозділи, квазібанківські установи та університети.

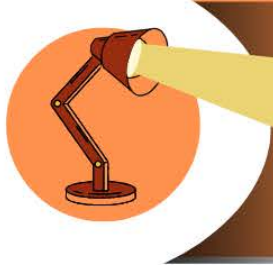
Якщо регіон не має власного ендогенного потенціалу, то зовнішні фактори (процеси глобалізації, євроінтеграції, політичні зміни, надходження інвестицій та коштів, підвищення інноваційності економіки або підвищення конкурентоспроможності сільських територій шляхом покращення їх привабливості як місця проживання та ведення бізнесу) не суттєво вплинуть на розвиток даного регіону.

Потенціал розвитку регіону є багатовимірною категорією. Фактори, що передбачають розвиток потенціалу регіону: демографічні, економічні, соціальні, географічні, науково-технічні, військові, культурні, інтелектуальні, інноваційні, інституційні, екологічні, людські, інфраструктурні та фінансові. На основі великої кількості різноманітних детермінант, що визначають формування потенціалу, виділяють основні категорії потенціалу, наявного в регіоні [5]:

- природно-ресурсний потенціал,
- економічний потенціал
- людський потенціал,
- інфраструктурний потенціал (виробничо-технологічний),
- науково-дослідний потенціал,
- потенціал якості життя.

Розвиток потенціалу регіону обумовлюють вміння використовувати можливості в мінливому середовищі, тобто гнучкість та відкритість економіки,

наявність капіталу, ставлення влади до інвесторів, реалізована політика, соціальна активність та здатність освоювати кошти, інвестиційна привабливість, галузева структура економіки, наявний капітал, кластери та зосереджені навколо них галузі. Схильність мешканців до створення та ведення бізнесу підтримує потенціал регіону та сприяє загостренню конкуренції, міжнародному обміну і співробітництву у здійсненні інвестицій, спільному дослідженню та поширенню знань [6].

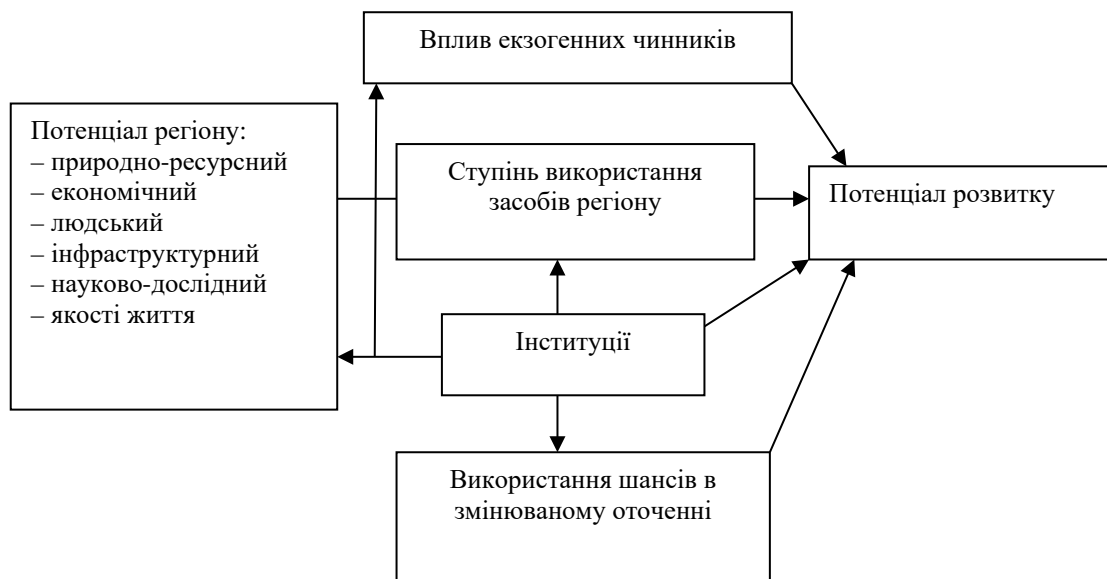

Рис. 1. Детермінанти потенціалу розвитку регіону

Наявний у регіоні потенціал розвитку також визначає конкурентоспроможність. Регіони з первісно високим потенціалом розвитку через відносно - більш сприятливі умови для ведення бізнесу та проживання для своїх мешканців створюють більші можливості для динамічного соціально-економічного розвитку регіональної економіки.

Природно-ресурсний (екологічний) потенціал характеризує природні умови, фактори та багатства регіону, уже залучені в господарський оборот, а також доступні для освоєння при даних технологіях і соціально-економічних відносинах.

Аналіз регіональних аспектів економічного потенціалу України дає підстави виділити в Україні проблемні регіони (відсталі, депресивні). З точки зору економічного потенціалу важливою детермінантою потенціалу розвитку є фізичний капітал, накопичений у регіоні, а також рівень підприємницьких компетенцій, кластери та зосереджені навколо них галузі. Економічна структура, сформована в результаті людської діяльності, суттєво пов'язана з можливостями генерування майбутнього розвитку даної економіки. Висока продуктивність є одним із факторів, що дозволяють підтримувати високий рівень доходу, і, таким чином, є важливою детермінантою, що пояснює потенціал

розвитку економіки. Кластери та зосереджені навколо них галузі дозволяють ефективніше використовувати потенціал регіону, підвищують інвестиційну привабливість регіону, сприяють розвитку підприємств і цілих регіонів.

Економічний потенціал регіону характеризує можливості економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги, задовольняти економічні потреби суспільства. Це пов'язано з використанням всіх наявних ресурсів — природних, виробничих, матеріальних, трудових, фінансових, науково-технічних, інформаційних тощо. Вище вказані ресурси формують структуру економічного потенціалу. Рівень соціально-економічного розвитку будь-якого регіону є наслідком реалізації його економічного потенціалу.

Економічний потенціал як система складається з декількох складових: інвестиційний, фінансовий, виробничий. Критерієм, що дозволяє кількісно оцінити фінансову самостійність регіону, можна вважати його фінансовий потенціал. Наявність власних доходів в достатньому обсязі дозволяє говорити про фінансову самостійність регіону. Навпаки, недолік власних джерел фінансування призводить до необхідності залучення дотацій з бюджету вищого рівня, що визначає рівень дотаційності регіону [7].

Зокрема фінансовий потенціал визначається сукупністю коштів фізичних та юридичних осіб, регіону та держави загалом. Фінансовий потенціал слід розглядати як здатність до генерації певного обсягу фінансових ресурсів, внаслідок чого він є величиною ймовірнісною, що має тимчасові характеристики.

Фінансовий потенціал України в останні роки є досить низьким. Наша країна є позичальником значної суми грошей у міжнародних фінансових установах та інших країнах. А велика кількість українських підприємств є фінансовими боржниками або перебувають на межі банкрутства; багато громадяни країни отримують дохід нижчий за прожитковий мінімум. Це призвело до посиленого розвитку тіньової економіки, що є основною перешкодою на шляху досягнення високих макроекономічних показників [8].

Розрахунок фінансового потенціалу регіону запропоновано в [9] за формулою:

$$\text{ФПР} = \sum_{i=1}^n \text{НБ}_i \times K_i \times \text{ВРП},$$

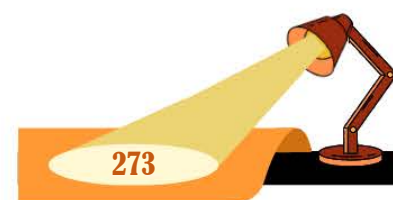
де ФПР – фінансовий потенціал регіону;

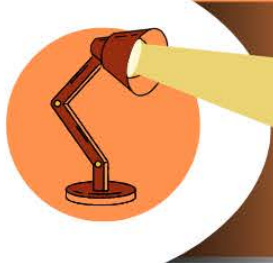
НБ_i – національне багатство i -го елемента;

K_i – коефіцієнт ліквідності i -го елемента;

n – кількість елементів національного багатства;

ВРП – валовий регіональний продукт.

Інтенсифікація використання регіонального економічного потенціалу розвитку території має відбуватись у таких напрямках [8]:

- підвищення ефективності функціонування системи управління соціально-економічним потенціалом у регіонах;
- пошук оптимального співвідношення місцевих, регіональних і державних інтересів;
- удосконалення методів формування місцевих і регіональних ринків і їхньої інфраструктури в контексті забезпечення конкурентоспроможності національної економіки;
- формування інвестиційної політики з врахуванням специфіки конкретних регіонів;
- формування ефективної системи управління майном різних формах власності;
- інтенсифікація та підвищення ефективності використання місцевих ресурсів.

Людський потенціал – компетенції та навички мешканців, їхні знання, професійний досвід, вища освіта, а також міжнародні зв'язки, висока продуктивність праці, що сприяють розвитку людського потенціалу регіону. Міграційні процеси мешканців регіону можуть негативно вплинути на досягнутий регіоном потенціал розвитку через процес відтоку працівників. Якість освіти та можливість доступу до знань сприяють розвитку кадрів з високими навичками та кваліфікацією.

Інфраструктурний потенціал – розвинена комунікаційна інфраструктура забезпечує особливості розміщення та мобільність засобів і факторів виробництва, трудових ресурсів і готової продукції. Якісна інфраструктура та сфера послуг є одним із визначальних факторів привабливості місця районах, оскільки це доводить відносно низькі витрати на постачання та збут, а також короткий час проїзду, дозволяє підприємцям працювати в більших масштабах, підвищити ефективність виробництва та полегшити доступ до ресурсів. Технічна інфраструктура, впливаючи на можливості ведення бізнесу наявністю та якістю обладнання та мережі передачі (наприклад, енергія, опалення, газ), визначає потенціал розвитку регіону.

Науково-дослідний потенціал – інновації, локальні мережі інституцій трансферу технологій, оснащення регіону науково-дослідними підрозділами та сама дослідно-конструкторська діяльність. Інновації є імпульсом розвитку для трансформації наявних ресурсів, вони дозволяють використовувати місцевий потенціал як рушійну силу економіки. Інноваційність регіону зумовлена рівнем якості людського капіталу, освіти, а також наявністю дослідницьких центрів, університетів, масштабами співпраці між науково-дослідною сферою та підприємствами і витратами, понесеними на дослідження, розробки та інноваційну діяльність. Сюди також входять обсяги

інформаційних ресурсів і технологій та засобів створювати, збирати, накопичувати, обробляти і використовувати різноманітну інформацію для потреб суспільства.

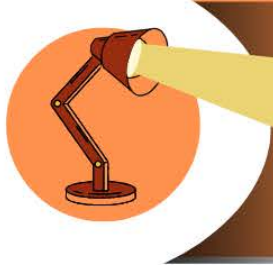
Недосконалість інституційного середовища в Україні, в свою чергу, призводить до зменшення кількості інвестицій. Особливо це стосується іноземних інвестицій, що надзвичайно важливо в контексті міжнародного співробітництва та європейської інтеграції [8].

Потенціал якості життя – це суб’єктивний набір ознак, що визначає стан навколишнього природного середовища, житлове становище населення, - можливості отримання освіти, доступ до культури, охорони здоров’я, спортивної інфраструктури, рівень безпеки та рівня життя.

Поняття «якість життя» не слід ототожнювати з рівнем життя, який відображає здебільшого кількісні параметри та є інтегральним поняттям, що характеризує життєдіяльність людини, тоді як якість життя синтезує ці параметри, а отже, розкриває їх у взаємодії. Крім того, принципова відмінність між поняттями «рівень життя» та «якість життя» полягає у тому, що хоча обидві вони визначаються ступенем задоволення матеріальних, духовних та соціальних потреб середньостатистичного громадянина, але «якість життя» є його якісною характеристикою, тоді як «рівень життя» є кількісною характеристикою. Деякі дослідники ототожнюють рівень життя із поняттям «добробут».

Якість життя – комплексна характеристика умов життєдіяльності населення, що виражається в об’єктивних показниках та суб’єктивних оцінках задоволення матеріальних, соціальних та культурних потреб і пов’язана з сприйняттям людьми свого положення залежно від культурних особливостей, системи цінностей та соціальних стандартів, що існують у суспільстві [10, 11].

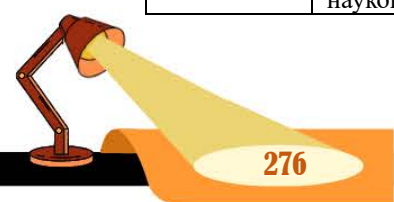
Нижче в таблиці 1 представлено набір змінних, які точно описують регіональні відмінності в потенціалі розвитку регіонів. Під час вибору змінних для аналізу потенціалу та тенденцій розвитку враховано наявність даних циклічної офіційної статистики та баз даних міжнародних організацій. Також змінні повинні бути доступними на рівні регіонів і протягом довгих інтервалів часу. Змінні характеризуються сильною колінеарністю, особливо по відношенню до інших змінних з проаналізованих категорій. Введення надлишкових сильно пов’язаних змінних допускається, щоб зафіксувати мультиплікаційні ефекти, тобто коли одна зі змінних впливає на формування інших у наборі даних.

Таблиця 1

Економічні змінні для аналізу потенціалу та тенденцій розвитку

Категорія потенціалу розвитку регіону	Економічні змінні
1	2
Економічний потенціал	ВВП на душу населення, валова додана вартість на 1 працівника, валова вартість основних фондів підприємств на 1 жителя, частка валових основних фондів у регіоні порівняно з країною, частка сектору ринкових послуг у загальній кількості суб'єктів підприємницької діяльності, доходи від ПДФО на суб'єкта господарювання, розмір ЄСВ для суб'єкта господарювання, реалізована продукція промисловості на душу населення, відсоток людей, які працюють у сільському господарстві, відсоток людей, які працюють у промисловості, відсоток людей, які працюють у сфері ринкових послуг, відсоток людей, які працюють у сфері неринкових послуг, продуктивність праці — сільське господарство, продуктивність праці — промисловість, продуктивність праці — ринкові послуги, продуктивність праці — неринкові послуги, частка приватного сектора в загальній кількості зайнятих, частка інвестиційних витрат порівняно з країною, частка регіонів у вартості статутного капіталу суб'єктів господарювання з іноземним капіталом, фізичний капітал, політика щодо інвесторів, що проводиться в регіонах, доходи підприємств і мешканців, відносний розмір сфери послуг і бізнес-середовища, економічна активність мешканців (кількість приватних підприємств, рівень безробіття), кількість суб'єктів національної економіки на 1000 жителів, загальна кількість суб'єктів народного господарства, кількість промислових переробних підприємств на 1000 жителів, частка промислових переробних підприємств у загальній кількості суб'єктів народного господарства, кількість підприємств з іноземним капіталом на 1000 жителів, вартість реалізованої промислової продукції на душу населення, вартість придбання сільськогосподарської продукції на 1 га сільськогосподарської землі, загальні інвестиційні витрати на душу населення, середньомісячний наявний дохід на одну особу в домогосподарствах, середня місячна зарплата бруто
Людський потенціал	Демографічні показники (народжуваність на 1000 населення, природний приріст (коефіцієнт), чисельність населення на 1 км ²), частка населення працездатного віку в загальній чисельності населення, сальдо внутрішньої та зовнішньої міграції на 1000 населення, динаміка чисельності населення. Освітні показники (чистий коефіцієнт охоплення, населення з вищою освітою в загальній чисельності населення, кількість студентів на 1000 жителів). Зайняті особи на 1000 осіб населення, рівень економічної активності, частка безробітних, які були без роботи протягом понад рік у загальній кількості безробітних, рівень зареєстрованого безробіття у відсотках, кількість смертей внаслідок серцево-судинних та онкологічних захворювань на 1000 жителів, кількість інвалідів по відношенню до загальної чисельності населення
Інфраструктурний потенціал	Транспортна середня доступність для пасажирських і вантажних перевезень, дороги загального користування з удосконаленим твердим покриттям на 100 км ² , довжина залізничних колій в користуванні на 100 км ² , мережа водопостачання на 100 км ² (активна), мережа каналізації на 100 км ² , щільність теплової мережі на 100 км ² , мережа газу на 100 км ² , відсотки осіб, які мають доступ до водопостачання і каналізації, кількість житлових будинків з підключенням до мережі каналізації і водопостачання на 1 км ² , інвестиції місцевої влади в місцеву інфраструктуру, споживання води на 1 км ² , викиди забруднюючих речовин в атмосферу на 1 км ² , відсоток населення, яке використовує очисні споруди, відсоткова частка спустошених і деградованих земель, що потребують рекультивациі, у загальній площі, відсоткова частка сільськогосподарських угідь у загальній площі, кількість аптек на 10 тис. населення
Науково-дослідний потенціал	Центри досліджень і розробок на 100 тис жителів, витрати на науково-дослідні роботи у відсотках від ВВП і на 1 працюючого, кількість зайнятих у науково-дослідних роботах на 10 тис. мешканців, кількість патентів на 1 мільйон жителів, доступ до нових технологій, відсоток органів місцевого самоврядування з веб-сайтами, відсоткова частка підприємств, які провадили інноваційну діяльність, частка населення з вищою освітою у віці 25–29 років, кількість випускників університетів на 1000 населення у віці 20–29 років, кількість професійно-технічних навчальних закладів, відсоткова частка недержавних вищих навчальних закладів у загальній кількості вищих навчальних закладів, відсоткова частка кількості центрів трансферу технологій та інформації, кількість комп'ютерів із ширококутним доступом для студентів, частка індивідуальних абонентів із доступом до фіксованого ширококутного Інтернету в загальній кількості населення, ступінь зношеності науково-дослідного обладнання

1	2
Потенціал якості життя	Політична та соціальна стабільність, привабливість міста/району як місця проживання, кількість злочинів, наявність місцевої преси чи ЗМІ, стан навчальних закладів, житлові умови (корисна площа квартир в м ² на жителя), стан закладів охорони здоров'я, кількість лікарів на 10 тис. населення, кількість лікарняних ліжок на 10 тис жителів, рівень захворюваності на туберкульоз, рівень дитячої смертності, можливості брати участь у різних формах відпочинку, культури, мистецтва, показники доходу, частка капітальних витрат на охорону навколишнього середовища, відсоток території особливої природної цінності, що охороняється законом, загальна площа очищених промислових і комунальних стічних вод у відсотках, приміщення колективного розміщення на 1000 жителів, рівень забруднення повітря

Однак надмірна кількість змінних, які надто сильно взаємопов'язані, може суттєво спотворити отримані результати. Якщо багато змінних з певної категорії характеризуються дуже високою колінеарністю, іноді вирішується обрати репрезентативну змінну. Тому з великої кількості змінних вибрані найбільш важливі для аналізу потенціалу розвитку регіону (рис. 2). Під час відбору змінних враховувалися можливість їх економічної інтерпретації, характер змінної (*S* – стимулятор / *D* – дестимулятор) і коефіцієнт варіації. Намір полягав у створенні можливо невеликого набору змінних, які б точно описували регіональні відмінності в потенціалі розвитку регіонів [12].

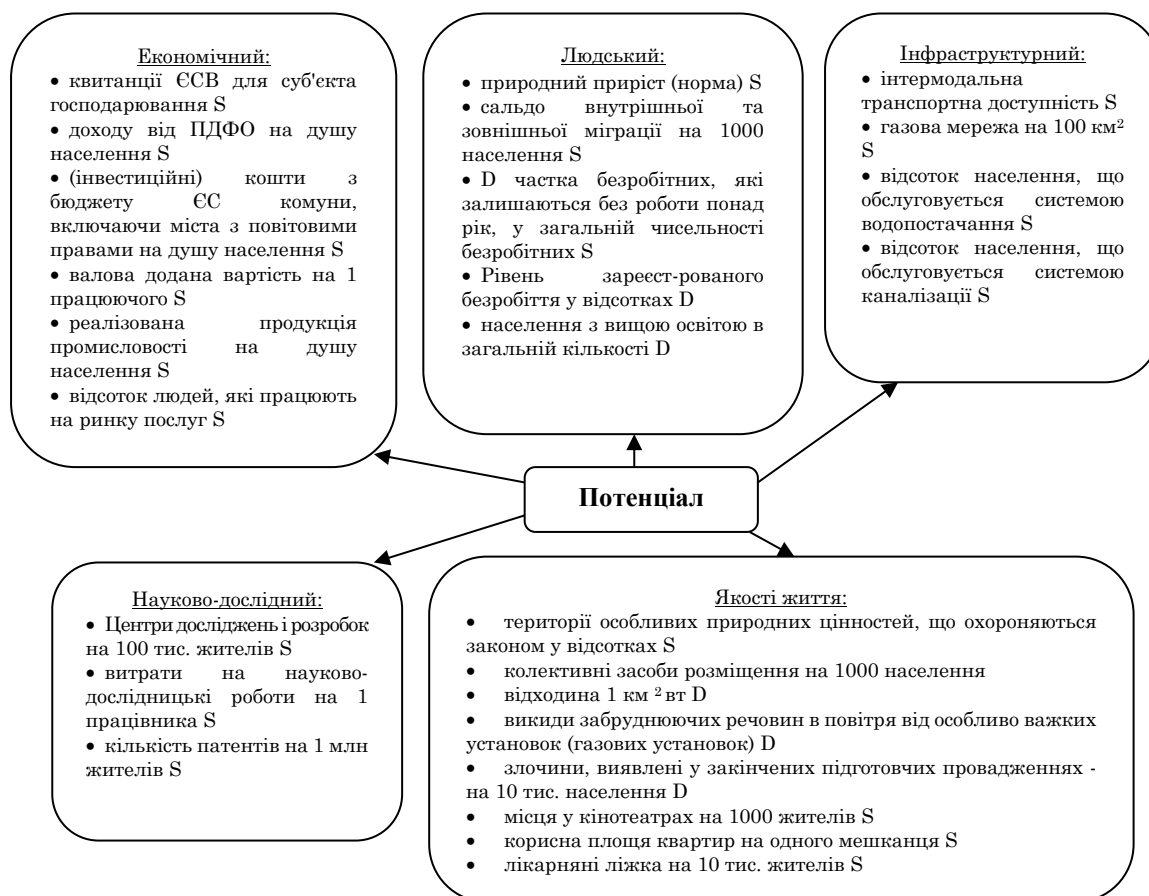
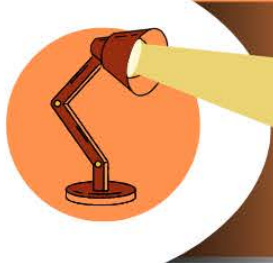

Рис. 2. Основні змінні (*S* – стимулятори, *D* – дестимулятори), що описують потенціал розвитку регіону

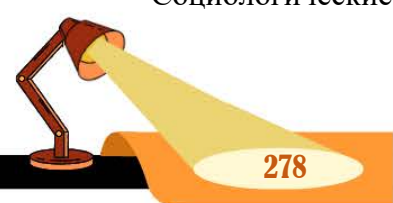

Через прийнятий метод дослідження (метрика Махаланобіса) відстань Махаланобіса використовує матрицю, обернену до матриці коваріації між набором даних і вектором, який розглядається як антипаттерн розвитку. Тому менш пов'язані між собою змінні більшою мірою визначають кінцеве значення розрахованого показника. Змінні, які сильно пов'язані між собою, мають - менший внесок у кінцеве значення синтетичного показника.

Висновки. Ретельне дослідження сутності понять (потенціал, регіон, ресурсний потенціал) та детермінант, що передбачають розвиток потенціалу, дало можливість вивчити і виділити категорії потенціалу: природно-ресурсний, економічний, людський потенціал, інфраструктурний (виробничо-технологічний), науково-дослідний, потенціал якості життя. На основі проведеного аналізу запропоновано розрахунок фінансового потенціалу регіону і представлено набір економічних змінних, які точно описують регіональні відмінності в потенціалі і тенденціях розвитку регіонів. Наведені змінні (стимулятори та дестимулятори) дозволяють прогнозувати розвиток різних категорій потенціалу регіону.

Література:

1. Кузьминчук Н.В., Куценко Т.М. Підходи до діагностики соціально-економічного потенціалу регіону як основи ефективної стратегії управління. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2016. № 4. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2016_4_269_284_0.pdf
2. Гришина Л.О., Єфімова Г.В. Оцінка економічного потенціалу регіону при формуванні стратегії його розвитку. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_19_ekon/stat_19/16.pdf
3. Лейбович А.В. Формування та оцінка ресурсного потенціалу Запорізького регіону. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 10. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2018/14.pdf
4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=99>
5. Milczarek D. Potencjał Unii Europejskiej w stosunkach międzynarodowych (część 1). Studia Europejskie. 2005, nr 1, s. 9.
6. Smętkowski M., Wójcik P. Rozwój regionalny w Europie Środkowo-Wschodniej. Przegląd Regionalny, nr 4, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Programów Ponadregionalnych, Warszawa, 2010, s. 71.
7. Перепелюкова О.В. Методичне забезпечення оцінки фінансового потенціалу регіонів України. Інтеллект XXI. 2019. № 6. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2019/2019_6/1/28.pdf
8. Іванова І.М., Толстанов О.К. Шляхи соціально-економічного розвитку регіону. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 19. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2021/19.pdf
9. Боронос В.Г., Карпенко І.В. Моделювання макроекономічних індикаторів розвитку регіонів: оцінка рейтингу. Статистична оцінка соціально-економічного розвитку : праці 11-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції, 20 травня 2011 р. Хмельницький, 2011. С. 143–146.
10. Беляева Л.А. Уровень и качество жизни. Проблемы измерения и интерпретации. Социологические исследования. 2009. № 1. С. 34.

11.Благу́н І.С., Дми́тришин Л.І., Кацеда́н А.В. Просторова інтерпретація потенціалу регіональної конкурентоспроможності на основі гравітаційної моделі. Актуальні проблеми. 2014. № 8 (158). С. 411–418.

12.Polski J. Infrastruktura innowacyjna jako czynnik integracji gospodarczej regionu. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Gospodarka Lokalna i Regionalna w Teorii i Praktyce. 2009, nr 46, s. 78–79.

References:

1.Kuz'minchuk, N.V., Kucenko, T.M. (2016). Pidhodi do diagnostiki social'no-ekonomichnogo potencialu regionu jak osnovi efektyvnoї strategii upravlinnja [Approaches to diagnosing the socio-economic potential of the region as a basis for an effective management strategy]. *Marketing i menedzhment innovacij - Marketing and innovation management*, . 4. Retrieved from https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2016_4_269_284_0.pdf [in Ukrainian].

2.Grishina, L.O., Ćfimova, G.V. Ocinka ekonomichnogo potencialu regionu pri formuvanni strategii jogo rozvitku [Assessment of the economic potential of the region when forming a strategy for its development]. *www.kntu.kr.ua* Retrieved from http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_19_ekon/stat_19/16.pdf [in Ukrainian].

3.Lejbovich, A.V. (2018). Formuvannja ta ocinka resursnogo potencialu Zaporiz'kogo regionu [Formation and assessment of the resource potential of the Zaporizhzhia region]. *Investicii: praktika ta dosvid - Investments: practice and experience*, 10. *www.investplan.com.ua* Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2018/14.pdf [in Ukrainian].

4. *www.dy.nayka.com.ua* Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=99> [in Ukrainian].

5.Milczarek, D. (2005). Potencjał Unii Europejskiej w stosunkach międzynarodowych (część 1). *Studia Europejskie*, 1, 9. [in Slovak].

6.Smętkowski, M., Wójcik, P. (2010). Rozwój regionalny w Europie Środkowo-Wschodniej. Prze-gład Regionalny, nr 4, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Programów Ponadre-gionalnych, Warszawa [in Slovak].

7.Perepeljukova, O.V. (2019). Metodichne zabezpechennja ocinki finansovogo potencialu regioniv Ukraїni [Methodological support for assessing the financial potential of the regions of Ukraine]. *Intelekt XXI - Intelligence XXI*, 6. *www.intellect21.nuft.org.ua* Retrieved from http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2019/2019_6/1/28.pdf [in Ukrainian].

8.Ivanova, I.M., Tolstanov, O.K. (2021). Shljahi social'no-ekonomichnogo rozvitku regionu [Ways of socio-economic development of the region]. *Investicii: praktika ta dosvid - Investments: practice and experience* 19. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2021/19.pdf [in Ukrainian].

9.Boronos, V.G., Karpenko, I.V. (2011). Modeljuvannja makroekonomichnih indikatoriv rozvitku regioniv: ocinka rejtingu [Modeling of macroeconomic indicators of regional development: assessment of the rating]. *Proceedings from MIIM '11: XI Vseukraїns'ka naukovo-praktychna konferentsiia « Statistichna ocinka social'no-ekonomichnogo rozvitku » – The Eleventh International Scientific and Practical Conference « Statistical assessment of socio-economic development »*. (pp. 143-146). Hmel'nic'kij [in Ukrainian].

10.Beljaeva, L.A. (2009). Uroven' i kachestvo zhizni. Problemy izmerenija i interpretacii [Level and quality of life. Measurement and interpretation problems]. *Sociologicheskie issledovanija - Sociological studies*, 1, 34. [in Russian].

11.Blagun, I.S., Dmitrishin, L.I., Kacedan, A.V. (2014). Prostorova interpretacija potencialu regional'noї konkurentospromozhnosti na osnovi gravitacijnoї modeli [Spatial interpretation of regional competitiveness potential based on the gravity model]. *Aktual'ni problem - Actual problems*, 8 (158), 411–418 [in Ukrainian].

12.Polski, J. (2009). Infrastruktura innowacyjna jako czynnik integracji gospodarczej regionu. Pra–ce Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. *Gospodarka Lokalna i Regionalna w Teorii i Praktyce*, 46, 78–79 [in Slovak].

